

БЮДЖЕТУВАННЯ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ, ЙОГО МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається бюджетування як ключовий елемент управлінського процесу, що забезпечує досягнення стратегічних і тактичних цілей організації. Визначено методологічні аспекти бюджетування, його основні завдання та значення на державному рівні. Описано структуру бюджетної системи, основні принципи та методи бюджетування. Представлено етапи формування внутрішнього бюджетування підприємства, що сприяє ефективному плануванню, контролю та управлінню фінансовими ресурсами.

Ключові слова: бюджетування, управлінський процес, фінансове планування, стратегічне управління, методи бюджетування, принципи бюджетування, фінансова стабільність, контроль бюджету.

Abstract

The thesis considers budgeting as a key element of the management process, which ensures the achievement of the strategic and tactical goals of the organization. The methodological aspects of budgeting, its main tasks and significance at the state level are determined. The structure of the budget system, the main principles and methods of budgeting are described. The stages of the formation of internal budgeting of the enterprise, which contributes to effective planning, control and management of financial resources, are presented.

Keywords: budgeting, management process, financial planning, strategic management, budgeting methods, budgeting principles, financial stability, budget control.

Вступ

Бюджетування є невід'ємним елементом управлінського процесу, який забезпечує досягнення стратегічних і тактичних цілей організації. Воно передбачає управління на основі фінансових показників, охоплює всі рівні керування та здійснюється на регулярній основі.

Методологічно бюджетування можна розглядати як економічну категорію зі специфічним понятійним апаратом, комплексну управлінську функцію та окремий процес із власною системою.

Основними завданнями бюджетування є підтримка стратегічного й оперативного планування, прийняття ефективних управлінських рішень, оцінка фінансової стабільності компанії та забезпечення фінансової дисципліни.

На державному рівні бюджетування є механізмом формування, розподілу та контролю за використанням бюджетних ресурсів, що дозволяє узгоджувати інтереси суспільства, держави й бізнесу. Воно спрямоване на раціональне використання фінансів, підвищення ефективності діяльності державних органів та оптимізацію управлінських процесів.

Результати дослідження

Загалом бюджетування – це не лише розподіл фінансових ресурсів, а й дієвий інструмент управління, що забезпечує контроль, координацію та відповідність діяльності організації або державного апарату встановленим цілям [1].

Дана схема відображає елементи системи бюджетування, які складаються з таких основних блоків:

1. об'єкт бюджетування - той аспект діяльності організації, на який спрямоване бюджетування;
2. модель бюджетування - описує, яким чином формується бюджет, включаючи методи планування, обліку та контролю витрат і доходів;

3. суб'єкти бюджетування включають осіб та органи, відповідальні за розробку, виконання та контроль бюджетного процесу;
4. вхідні та вихідні дані – інформація, необхідна для формування бюджету, тобто попередні фінансові показники, прогнози, нормативні дані та результати бюджетного планування;
5. принципи бюджетування - визначають основні засади, на яких будується процес управління бюджетом (прозорість, обґрунтованість, відповідальність, збалансованість тощо);
6. методи бюджетування – способи формування та розрахунку бюджетів, серед яких можуть бути методи «знизу вгору», «згори вниз», програмно-цільовий, нульового базування тощо;
7. цілі та завдання бюджетування - визначають конкретні показники та нормативи, яких необхідно досягти у фінансовій діяльності організації;
8. інструменти бюджетування – технології, програмні засоби та підходи для аналізу, прогнозування та контролю бюджету.

Рис 1. Елементи бюджетування

Ця система забезпечує ефективне планування, розподіл і контроль фінансових ресурсів, допомагаючи організації досягати стратегічних цілей.

План дій для формування внутрішнього бюджетування підприємства:

1. Визначення цілей і завдань: повинні відповідати управлінським технологіям і специфіці роботи підприємства.
2. Розробка та затвердження принципів бюджетування: визначення ключових засад, які забезпечують прозорість та ефективність процесу.
3. Аналіз організаційної структури підприємства: ідентифікація центрів відповідальності для контролю та виконання бюджету.
4. Формування видів і формату бюджету: визначення основного, операційного, спеціального та допоміжного бюджетів відповідно до напрямів діяльності.
5. Розробка та затвердження бюджетного регламенту: врахування процесу організації бюджетування, формування чітких процедур та строків.
6. Розподіл функцій між управлінцями: делегування обов'язків щодо розробки, виконання та контролю бюджету, а за необхідності – створення координаційної ради.
7. Складання графіка документообігу: визначення порядку консолідації, формування, контролю та звітності бюджету відповідно до його структури та видів [2].

Висновки

Таким чином, бюджетування є невід'ємним елементом управлінського процесу, що здійснюється з метою удосконалення стратегічного й оперативного планування на підприємстві та прийняття ефективних управлінських рішень. Воно передбачає управління на основі фінансових показників та охоплює всі рівні керування та здійснюється на регулярній основі. Бюджетування є постійним і безперервним процесом формування та коригування бюджетів суб'єкта господарювання з урахуванням прибутків та витрат, надходжень видатків, доходів та збитків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Засадний Б. А., Ткаченко А. В. Система бюджетування як провідна ланка фінансового планування бізнес-процесів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. № 35. С. 33–37
2. Войцехівська, С. Теоретичні засади ефективного бюджетування на підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-7>

Ткачук Людмила Миколаївна – канд. ек. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ludatkachuk2017@gmail.com

Рогова Анастасія Олександрівна – студентка групи МФКД-23б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: rogovanasta5@gmail.com

Tkachuk Lyudmyla M. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Finance and Innovation Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: ludatkachuk2017@gmail.com

Rogova Anastasia O. - student of group MFKD-23b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rogovanasta5@gmail.com